

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת השלושים

חיי שרה (תשל"א)

פרק כ"ד

א. ה ש ו ה

ספור הכתוב	ספור העבד
(1) א. וה' ברך את אברהם בכל	לה. וה' ברך... מאד ויגדל ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמורים.
(2) ג. ואשביעך בה' אלוקי השמים ואלוקי הארץ.	לז. וישביעני אדני לאמר
(3) ב. אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבן.	לז. לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בארצו
(4) ד. כי אל ארצי ואל מולדתי תלך	לז. אם לא אל בית אבי תלך
(5) ו. ולקחת אשה לבני ליצחק	לז. ולקחת אשה לבני
(6) ה. אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת.	לס. אולי לא תלך האשה אחרי
(7) ה. ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם	
(8) ז. ה' אלוקי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי.	פ. ה' אשר התהלכתי לפניו.
(9) ז. ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם	פ. ישלח מלאכו אתך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית אבי.
(10) ח. רק את בני לא תשב שמה	
(11) יב. ה' אלוקי אדוני אברהם הקרה נא לפני ועשה חסד עם אדוני אברהם.	מב. ה' אלוקי אדוני אברהם אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הולך עליה
(12) יד. ואמרה: שמה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני.	מד. גם אתה שמה וגם לגמליך אשאב היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני.
(13) טו. ויהי הוא סרס כילה לדבר אל לבי	מה. אני סרס אכלה לדבר אל לבי
(14) יז. ויאמר: הגמלאיני נא מעט מים מכדך	מה. ואמר אליה: השקיני נא.
(15) יח. ותאמר: שמה אדני ותמהר ותרו כדה על ידה ותשקהו.	מו. ותמהר ותורד כדה פעליה ותאמר: שמה
(16) יט. ותכל להשקותו ותאמר: גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות	וגם גמליך אשקה
(17) כ. ותמהר ותער כדה אל השקת ותרץ עוד... לשאב ותשאב לכל גמליו	מו. ואשת וגם הגמלים השקתה

ספור העבר

ספר הכתוב

מז. ואשאל אותה בת מי את
ותאמר בת בתואל...

18) כב. והיה כאשר כלו לשתות
ויקח האיש נזם זהב... ושני
צמידים על ידיה עשרה זהב
משקלם.

מז. ואשים הנזם על אפה והצמידים
על ידיה.

19) כג. ויאמר: בת מי את?
הגידו נא לי היש בית אביך
מקום לבו ללון

מח. ואקד ואשתחוה לה'
ואברך את ה' אלוקי אדוני אברהם
אשר הנחני בדרך אמת
לקחת את בת אחי אדוני לבנו

20) כו. ויקד האיש וישתחו לה'
ברוך ה' אלוקי אדוני
אברהם אשר לא עזב חסדו
ואמתו מעם אדוני
אנכי בדרך נחני ה'
בית אחי אדוני

אברנאל מקשה:

למה נכתב ספור אליעזר כפול בספרו אותו לבתואל ולבן, מה התועלת בהכפול,
והיה די שיאמר: "ויספר העבד את כל אשר צוהו אדוניו, וכל אשר קרהו עם
רבקה", לא יותר מזה; וכבר התעוררו חז"ל על זה, כמו שיתבאר.
ולמה שנה אליעזר בספור השבועה אשר השביעו אדוניו, כי במקום שהשביעו
(פסוק ד'): "אל ארצי ואל מולדתי תלך", אמר הוא אל לבן (פסוק ל"ח): "אל
בית אבי תלך ואל משפחתי".
ולא זכר אליהם (פסוק ח') "רק את בני לא תשב שמה", ... וכן שינויים
אחרים שיבואו בפסוקים.

ובדומה לו שואל בעל עקידת יצחק:

למה בא כפל פרשת אליעזר עד ארבע פנים, "הרי יכול היה להיות מקצר ועולה
כמנהג".

- 1) נסה להסביר סיבת כמה מן השינויים שבין המעשה כפי שנאמר
בתורה ומספור המעשה בפי העבד.
- 2) מהו המכנה המשותף לכל השינויים ששינה העבד, - עפ"י דברי אברהם,
דברי עצמו, דברי רבקה ותיאור המעשים שנעשו?
- 3) הסבר לאילו ארבע פעמים יכוון בעל עקידת יצחק?
- 4) תן דוגמאות שבו הכתוב "מקצר כמנהג"?
- 5) נסה לענות לקושיתם, למה אין התורה מסתפקת באמרה "ויספר העבד
לבתואל וללבן את כל הדברים אשר עשה", דוגמת הנאמר בסוף הפרק
בבואו של יצחק? ולמה מקצרת התורה בפסוק ס"ו באמרה "ויספר העבד
ליצחק את כל הדברים אשר עשה" ואינה מביאה כאן את הספור עצמו
במקום להביאו למעלה (ל"ה-מ"ח)?

ב. לנקודות 4 ו-9 שבטבלא:

י. כי אל ארצי ואל מולדתי תלך	לז. אם לא אל בית אבי תלך
ז. ולקחת אשה לבני משם	פ. ולקחת אשה לבני משפחתי ומבית אבי.

ראב"ע: אל ארצי - זאת חרן שדר שם; ואל מולדתי - אור כשדים.

רשב"ם: אל ארצי - ולא לאותם שאינם קרובי אלא 'למולדתי' שבארצי תלך.

רמב"ן: ... ויתכן שיהיה טעם "אל ארצי ואל מולדתי" - ארצי ומשפחתי, כי גם
באנשי ארצו לא יחפץ, רק במשפחתו, וכן (ז') "ולקחת אשה לבני משם", רמז
אל "מבית אבי" וכן אמר העבד (מ') "ולקחת אשה לבני משפחתי ומבית אבי".
ואחר (מ"א) "כי תבוא אל משפחתי"...

או: שהיה העבד אומר להם כן לכבדם שישמעו לו.

עקידת יצחק: ... כי העבד כחש להם בכל מה שאמר "משפחתי ומבית אבי", כי הנה
אברהם לא הזכיר לו אב ומשפחה כלל, רק ארצו ומולדתו.

... מה שזכר העבד בדבריו כי אם "אל בית אבי תלך", מה שלא זכר זה אברהם
בצוואתו כלל, הוצרך להוסיף זה, לפי מה שנתחדש לו ההזדמנות הנפלאה מהיות
העלמה היוצאת ממשפחתו, כי ראה שיאות מאד, שיבינו ממנו, שלא הזהירו אברהם
מבנות עם ארצו להיותו מואס בו (=בעם הכנעני) מיתר העמים, אלא רק כדי

(גליון חיי שרה)

לחזור על משפחתו ובית אביו ראשונה, כמשפט המעולים. ולזה היה שזכר תמיד
'משפחה' ו'בית אב' ולא אמר 'ארצי ומולדתי' כאשר אמר אדוני.

1) מה ההבדל בין הפרשנים הנ"ל בהסברת השינוי בין דברי אברהם
בספור המעשה לבין דברי אברהם כפי שהם מובאים בפי העבד?
(שים לב לשינוי בפרושם את המלה "מולדת").

xx 2) שים לב: לפי כל אחת מן התשובות הניתנת לשינויים אלה, שונה
גם תכליתו של המבחן שערך אליעזר.
הסבר לשם מה עשה אליעזר מה שעשה על יד הבאר בהתאם לפירושו
הראשון של הרמב"ן, ולשם מה - בהתאם לפירושו של בעל
עקידת-יצחק?

3) איזו משתי התפישות נראית לך יותר מתאימה למגמת כל הפרק?

תשובות נא לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.